

FILM OCH DISKUSSION

FOTBOLLS-VM I QATAR

Lärrarhandledning

Snart går avsparken för herrarnas fotbolls-VM i Qatar. Det blir en folkfest för spelarna och åskådarna, men det har det inte varit för de miljontals migrantarbetare som utgör 95 procent av arbetskraften i Qatar.

Övningens syfte är att belysa de människorättskränkningar som är en konsekvens av beslutet att arrangera årets fotbolls-VM i Qatar. I övningen får eleverna kunskap om turneringens baksida och det pris som migrantarbetarna i Qatar betalar för att göra VM möjligt. Eleverna får möjlighet att själva resonera kring varför situationen ser ut som den gör, samt ta ställning och göra värderingar i frågor om olika aktörers ansvar.

GENOMFÖRANDE

Utgångspunkt för diskussionsövningen är Amnestys reportagefilm "[Working Conditions in Qatar Ahead of the FIFA World Cup 2022](#)" (10:15). Filmen är på engelska med engelsk undertext. Börja med att se filmen tillsammans med eleverna i helklass. Be eleverna ha med sig nedanstående frågor in i filmen och uppmana dem att anteckna vid behov.

- Vad är kafalasystemet?
- Hur ser situationen för migrantarbetarna i Qatar ut?
- Vad har gjorts för att förbättra situationen och vilken effekt har det fått?

DISKUSSIONSUNDERLAG

Efter filmen får eleverna samtala kring innehållet med stöd av frågeställningar och sina egna anteckningar. Dela in eleverna i lagom stora grupper. Rama in samtalet och påminn eleverna om filmens innehåll genom korta sammanfattningar. Ställ frågorna och be eleverna diskutera och dra slutsatser gruppvis. Låt varje grupp redogöra för sina ställningstaganden och värderingar i helklass.

QATAR OCH MIGRANTARBETARE

Sammanfatta muntligt:

Qatar är en diktatur och makten är koncentrerad till emiren. Respekten för mänskliga rättigheter brister inom flera områden. I landet bor ungefär 350 000 qataris. Men också upp till 2 miljoner migrantarbetare som spelar en viktig roll i landets ekonomi. Att arrangera fotbolls-VM innebär stora satsningar på byggen av arenor och infrastruktur – något som faller på migrantarbetarna.

Under lång tid har det funnits ett system för migrantarbete i Qatar - Kafalasystemet. Det innebär att arbetsgivarna själva har rätt att betala för visum och utfärda uppehållstillstånd till migrantarbetarna. Arbetarna har inte rätt att byta arbetsgivare under tiden kontraktet gäller och kan inte heller lämna landet utan ett utresetillstånd som arbetsgivaren utfärdar. Och de kan när som helst rapportera en arbetare som "försvunnen" vilket leder till att de grips och deporteras.

Diskussionsfrågor:

- *Varför finns det här systemet, tror ni?*
- *Vem har makt och vem har det inte under det här systemet? Vilka tjänar på att det ser ut som det gör?*
- *Vilka konsekvenser kan det här systemet få för migrantarbetare?*

MIGRANTARBETARNAS SITUATION

Sammanfatta muntligt:

Den utsatthet som kafalasystemet skapar används ofta för att utnyttja migrantarbetarna. De hundratusentals migrantarbetare som bygger arenor och infrastruktur för fotbolls-VM lever under fruktansvärda förhållanden.

Det finns mängder av vittnesmål om extremt långa arbetsdagar under farliga och osäkra förhållanden. Olyckor är vardagsmat och tusentals har dött. Arbetare lever i trånga, varma baracker i lägerliknande områden, och deras rörelseutrymme och aktiviteter begränsas och kontrolleras.

Många skuldsätts när de kommer till Qatar. Lönen är usel, och uteblir ibland helt. På grund av kafalasystemet är det inte alltid möjligt att lämna landet och åka hem. Passen beslagtas tills att skulderna är återbetalda. Många är i praktiken fast i sin situation. De som klagat eller ställer krav kan deporteras, utan sin intjänade lön.

Diskussionsfrågor:

- *Varför söker sig migranter till Qatar även om de hör att arbetsvillkoren är farliga?*
- *Vilka möjligheter har migrantarbetarna att själva förbättra sin situation?*

FÖRÄNDRINGAR

Sammanfatta muntligt:

Efter massiv kritik började Qatar och FIFA genomföra förändringar från 2017 och framåt. Kafalasystemet har inte avskaffats, men förändrats. Minimilön har införts. På pappret har migrantarbetarna möjlighet att byta arbetsgivare och lämna landet. FIFA har också tagit fram egna riktlinjer. Enligt dessa får FIFA-turneringar inte påverka mänskliga rättigheter negativt, och nya krav ställs på budgivningar och värdländer. Det ser bättre ut på pappret, men efterlevs dåligt i praktiken och problemen kvarstår.

Diskussionsfrågor:

- *Varför genomfördes åtgärderna, tror ni? Och varför har inte situationen förbättrats?*
- *Vad behöver göras för att förbättra situationen - på riktigt?*

FRÅGOR OM ANSVAR OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Qatar har ett juridiskt ansvar att säkerställa att alla människor inom landets gränser får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Men det finns också andra som bär ett ansvar för migrantarbetarna - till exempel FIFA - som valt att hålla turneringen i Qatar. Samtidigt är det många aktörer som kan använda sin röst och kräva att fotbolls-VM inte ska arrangeras till priset av lidande och kränkningar av människors rättigheter.

Diskussionsfrågor:

- *Vad är det som gått fel inför fotbolls-VM och vem har det största ansvaret, tycker ni?*
- *Vad är rimligt att kräva från de landslag som ska spela fotbolls-VM?*
- *Hur ser ni på att fotbollsfans besöker arenorna i Qatar när de känner till att många människor dött på grund av fruktansvärda arbetsförhållanden?*
- *Finns det ett moraliskt dilemma att följa matcherna hemifrån?*

LÄS MER OCH ARBETA VIDARE:

Amnestys kampanj: <https://www.amnesty.se/agerahub/vm-i-qatar-en-fest-for-alla/>

Amnesty om migrantarbetarkonventionen: <https://www.amnesty.se/vara-rattighetsfragor/flyktingar-och-migranter/migranterns-rattigheter/migrantarbetarkonventionen/>

Blankspot: <https://cardsofqatar.com/sv/>

Olof Lunds bok: <https://volante.se/bocker/templet-i-oknen/>

VARFÖR?

Läroplanen för de frivilliga skolformerna:

- "Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna"
- "Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde"
- "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla."

Ämne Samhällskunskap, Ämnets syfte:

- "Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor."
- "I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna[...]"

Centralt innehåll i Samhällskunskap 1a1 och 1b:

- "Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer."
- "De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter."

Vill du alltid få det senaste från Amnesty i skolan?

Prenumerera på vårt nyhetsbrev här!